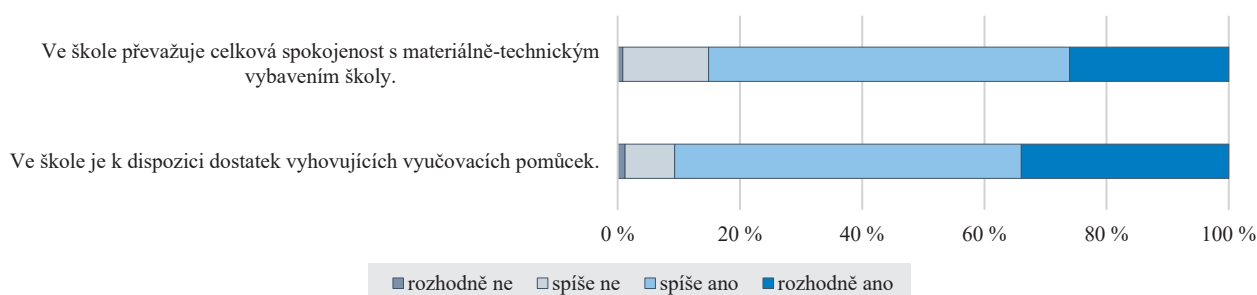


pak je hledat příklady dobré praxe, kdy školní knihovna vhodně plní podpůrnou roli rozvoje čtenářských dovedností žáků.¹⁵ Uvedme, že vlastní materiální podmínky škol (bez specifikace směrem k vybavení pro český jazyk a literaturu) byly středoškolskými učiteli českého jazyka a literatury hodnoceny pozitivně, určitou nespokojenost vyjádřila méně než pětina učitelů (viz graf č. 2).

RÁMEČEK 3 | Utváření příležitostí ke čtení žáků v prostředí střední školy (případová studie střední školy navštívené během tematické inspekční činnosti)

Střední škola má poměrně podrobně zpracované postupy rozvoje čtenářské gramotnosti žáků, které se výrazně projevují také ve velmi dobrých materiálních podmínkách v podobě prostorově rozlehlé nově zrekonstruované školní knihovny se studovnou, jejíž provoz je zajištěn knihovnicí. Knižní fond je rozsáhlý, kromě beletrie obsahuje i velké množství odborné literatury a časopisů. Negativem však je umístění knih v uzamčených skříních, žáci tedy nemají možnost volného výběru. Při požadavku na zapůjčení nějaké knihy musí předem vědět, o co mají zájem, a následně požádat knihovnici o výpůjčku. I přes velmi vhodné prostorové podmínky není knihovna volně přístupná žákům, např. pro volný výběr a četbu knih v průběhu volných hodin nebo polední přestávky. Jiná navštívená střední škola také disponovala kvalitní knihovnou s moderní studovnou, doplňovaným knižním fondem a relaxačními koutky. Zde však bylo vše pod dohledem kvalifikované knihovnice žákům přístupné po celý den.

GRAF 2 | Spokojenost středoškolských učitelů českého jazyka a literatury s materiálními podmínkami škol (podíl odpovídajících učitelů v rámci komplexní inspekční činnosti)



3.2 Postoje a preference žáků

Různorodé charakteristiky osobnosti žáka patří bezesporu k nejvýznamnějším faktorům, které ovlivňují úroveň jeho čtenářské gramotnosti. Prvním z těchto faktorů je čtenářská praxe žáka, která se mimo jiné projevuje:

- v množství času, který žák věnuje čtení knih bez vazby na školu, tj. délka četby knih podle svého vlastního výběru,
- v počtu knih, které žák přečte bez vazby na školu, tj. podle svého vlastního výběru,
- v délce knihy (počtu stran), která je pro žáka přijatelná pro to, aby ji byl ochoten číst.

V tomto ohledu lze za nepříznivé považovat zjištění, že více než třetina (35 %) žáků knihy bez vazby na školu vůbec nečte a další více než třetina (37 %) středoškoláků čte knihy podle vlastního výběru méně než hodinu týdně. Naopak více než půl hodiny denně čte knihy bez vazby na školu pouze 8 % žáků (viz graf č. 3 pro oborové rozdíly a rozdíly mezi chlapci a dívkami).¹⁶ Za příznivou nelze považovat také skutečnost, že více než polovina žáků, kteří knihy podle vlastního výběru vůbec nečtou, je s tímto stavem spokojena. Žáci, kteří věnují četbě knih alespoň nějaký čas, výrazně častěji uvedli svůj zájem věnovat četbě více času (cca 70 % žáků), nicméně brání jim v tom buď jejich jiné povinnosti, nebo jejich jiné zájmy. Úvahy o čtení je tak potřeba zasadit do kontextu různorodých možností, jak mohou žáci trávit svůj volný čas. Žáky s horšími čtenářskými postoji a praxí odrazuje od čtení již samotná délka knihy, potažmo textu, což je skutečnost, která se může negativně projevit všude tam, kde je schopnost přečíst a porozumět delšímu textu potřebná. Podle očekávání jsou všechny uvedené nedostatky silněji pocíťovány v případě chlapců a středoškoláků nematuritních, případně technických oborů.

¹⁵ Otázkou například je, jakou roli mohou sehrát elektronické texty, zda lze podněcovat čtenářský zájem žáků využitím aktivizačních metod, jak zohlednit vazbu motivace žáků a preferovaných žánrů textů apod.

¹⁶ Analogická zjištění přináší hodnocení počtu knih, které žák přečte bez vazby na školu, tj. podle vlastního výběru.